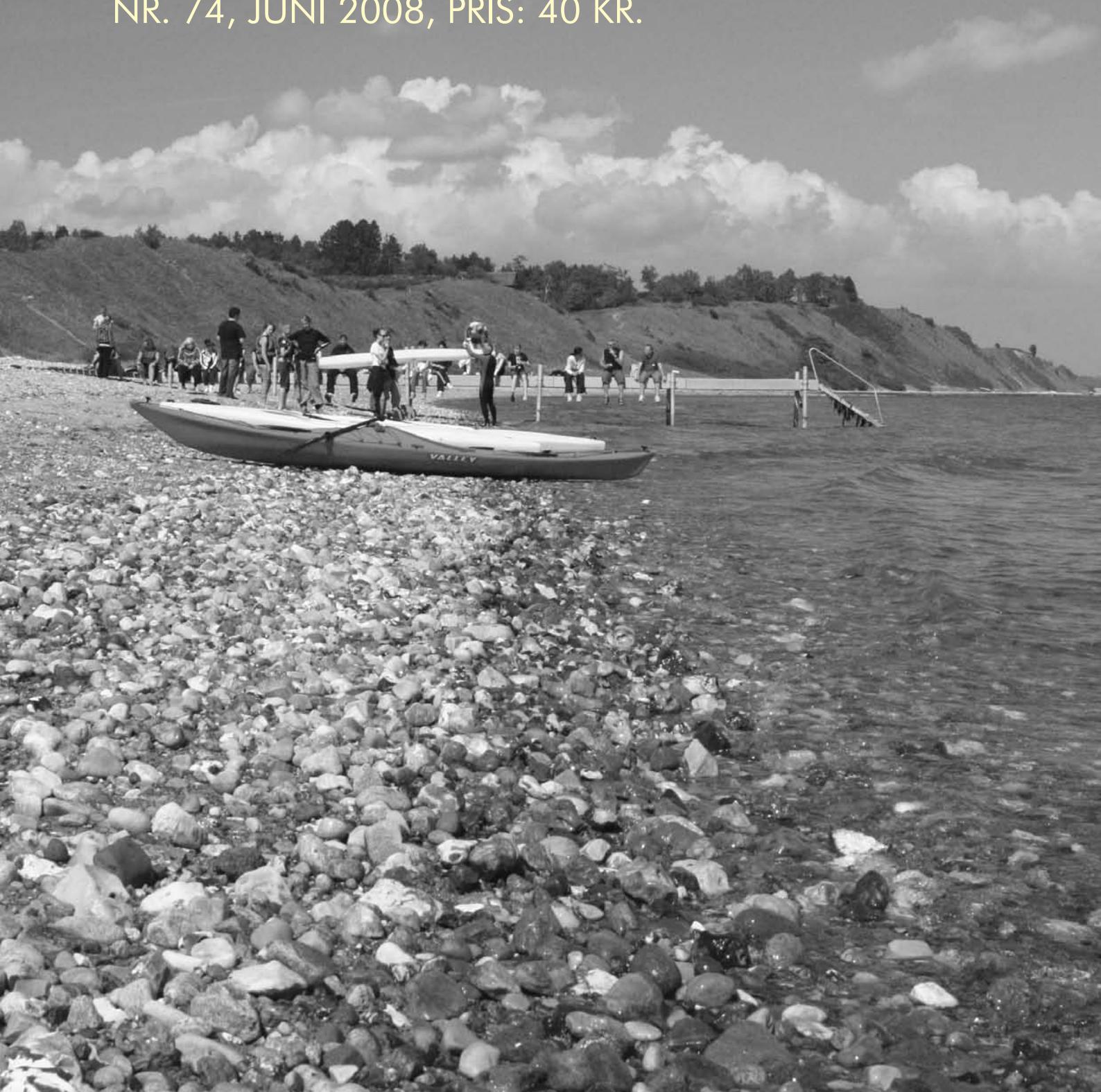


DANSK FRILUFTSLIV

TEMANUMMER OM UDESKOLE
DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV
NR. 74, JUNI 2008, PRIS: 40 KR.



DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV

www.danskfriluftsliv.dk

Formand:
Mads Brodersen,
tlf. 64 48 15 85
info@friluftsskole.dk

Næstformand og sekretær:
Rasmus Simonsen,
tlf. 24 45 36 10
simonsenrasmus@gmail.com

Kasserer:
Erik Jegsen,
tlf. 64 72 26 73
jegsen@privat.dk

Dieter Toftkær
tlf. 20 82 56 71
toftkjaer@gmail.com

Jesper Lind Nielsen
tlf 51 51 42 04
thor_dk@hotmail.com

Webmaster:
Mathilde Vædele Juel Jensen
mathilde_juel@yahoo.dk
Jacob Steensen
Jacob_Steensen@hotmail.com

Redaktion og annoncer:
Martin Johnsen (ansvarsh.)
tlf. 23 82 70 10
johnsenmartin@hotmail.com
Terkel Berg-Sørensen
Dieter Toftkær
Peter Bentsen

Grafisk tilrettelægning:
Kristian Dueholm Jessen
tlf. 22 97 41 03
dueholm@gmail.com

Bogklubredaktion:
Tue Kristensen
bogklub@danskfriluftsliv.dk

For- og bagsidefoto:
DGI Karpenhøj

IISSN 0909 – 0614

L n d h o l d

3 Bestyrelsen har ordet

4 Udendørs revolution i skolerne

8 Forest school and outdoor education in Britain

13 Udeskole i børnehøjde

18 Outlines

21 Skole i uderummet

F o r e n i g e n s f o r m å l

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolandene med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker.

Dansk Friluftsliv udgives af Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv og udkommer fire gange årligt:

nr. 75	okt.	2008	deadline	1. sep.
nr. 76	dec.	2008	deadline	1. nov.
nr. 77	mar.	2009	deadline	1. feb.
nr. 78	juni.	2009	deadline	1. maj.

Annoncering:

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side. Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

BESTYRELSEN HAR ORDET



Af Dieter Toftkær

Kære læser

Du sidder nu med et nyt blad i hånden – et blad med udeskole som tema. Ordet – udeskole – er for nogen noget nyt, men indholdet er for mange forholdsvis kendt. Mange undervisere samt natur- og friluftsvejledere har anvendt udeskolemетодerne og -principperne i mange år, før udeskolen for alvor blev – lad mig bruge ordet - genopdaget. Her i dette forord er det ikke min tanke at komme med en større udredning eller definition af begrebet udeskole og dens virkning eller muligheder. Dette lader jeg trygt dette nummers skribenter om.

I stedet vil jeg begynde med at skrive en lille hverdagsfortælling og sende Gummi Tarzan en tanke, som kan ligge i baghaven (hovedet), når dine øjne glider over bladets bogstaver og forståelse opstår. Jeg vil opfordre dig til at gå udenfor, når du læser dette blad. Nyd en stille stund i dagens vejr, mens du mærker,

lytter og dufter. Du bliver stimuleret, mens du læser, og sanseindtrykkene vil hjælpe dig til at huske bladets indhold.

Her i Vends Herred (nu Midtfjord Kommune) har solen kastet lys over land de sidste 14 dage, hvilket har fyldt mit udeliv og arbejde med lyse tænker og større overskud. Jeg har padlet kajak, topskudsreguleret juletræer, slebet og malet en stor gammel træbåd samt fordybet mig i teorien om sansemotorisk stimulering, når legen slippes fri i naturen.

I skrivende stund sidder jeg og ser frem til bestyrelsesmødet i Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv. Vi skal, ud fra de spændende referater der blev nedskrevet på mødet i Viborg, målrette det kommende bestyrelsesarbejde. Solen giver energi, de aktiviteter, man kaster sig over, giver energi. Netop i denne tid - foråret - er det aktuelt for de fleste skoler at beslutte, om deres skole skal sætte mere fokus på:

- bevægelse i alle fag
- anerkendende pædagogik

- undervisning i udeskole set i et sundhedsfremmende perspektiv.

Når jeg arbejder ude og underviser i udeskolen, tænker jeg ofte på Ole Lund Kirkegaards historie om Gummi Tarzan. Han synes, at bogstaverne bevæger sig som myrer. Myrer dem kan vi finde i naturen, følge og forstå, men bogstavernes lyde, former og tegn kan det være en udfordring at finde. For nogle børn og unge er der lang tid til, at klokken bliver 14.00, og man kan tage med morfar på fisketur, gå på opdagelse efter myrer og andet kryb, gemme sig i sin hemmelige hule eller begynde på en friluftsvejlederuddannelse.

Om bladets skribenter og indhold kan kort siges, at vi har samlet en bred vifte af folk, som har udeskole tæt inde på livet – både i Danmark og uden for landets grænser. Der er artikler som omhandler begrebet i en bred forstand, artikler om udeskole i praksis og erfaringer derom samt informationer om udeskolearbejdet i Danmark.

En artikel om erfaringer med udeskole af undertegnede.

Vi i redaktionen håber, at dette blad vil give et indblik i en skoleverden, hvor det »at være udenfor« er et pædagogisk redskab, der er in!

På bestyrelsens vegne vil jeg sige tak for et godt årsmøde og ikke mindst seminar i Viborg - landet uden høje bjerge. God læselyst.

Foto: Dieter Toftkær



UDENDØRS REVOLUTION I SKOLERNE

Af Malene Bendix, koordinator
for undervisningsprojektet
Skoven i skolen

Udeskole, altså undervisning uden for klasseværelset, er på 10 år vokset fra en græsrodsdille til en revolution i danske skolers pædagogik. Samme udvikling sker i vore nabolande. Skolerne rykker undervisningen udendørs, fordi børnene får større lyst til at lære og bedre husker det de har lært. Det er læring for livet. Samtidig har udeskole dokumenterede, positive effekter for elevernes sundhed og det sociale miljø i klassen.

Frisk luft er ikke længere forbeholdt frikvartererne. Nutidens børn kan lære dansk med røde kinder og hele kroppen i spil, mens de går på jagt efter alfabetet i skovbunden. De kan lære

matematik i høj fart, mens de måler på distancer, kondital og puls på en grusvej - eller historie ved at skridte bronzealderhøje af, tegne dem op og selv afprøve hvilke teknikker bronzealderbønderne kan have brugt, da de flyttede højenes kæmpestøre sten.

Udeskole er, når lærere og elever regelmæssigt flytter skolens fag ud i natur, kultur og samfund i skolens nære omgivelser. Det kan være en dag om ugen, året rundt.

I udeskolen suppleres den teoretiske undervisning i klasseværelset med elevernes egne oplevelser og undersøgelser udendørs, så inde og ude spiller sammen til en hel læring. En læring hvor både hjerne, hjerte og krop er i spil. Læring for livet.

UDESKOLE BREDER SIG NEDEFRA

I Danmark er udviklingen kommet nedefra - fra lærere, forskere og organisationer - og foreløbige resultater fra et ph.d.-studie fra Københavns Universitet viser, at 290 danske skoler over hele landet arbejder med udeskole på ét eller flere klassetrin. Det svarer til at mellem 10 og 15 procent af vores ca. 2080 skoler regelmæssigt lægger en del af undervisningen ud i naturen og i kulturmiljøer omkring skolen. Ud over de 290 udeskoler svarede 130 skoler, at de har planer om at sætte udeskole i gang.

Danmark har ingen central plan eller politik på området. De fleste steder har lærere selv sat udeskole på timeplanen med ledelsens støtte - og nu begynder flere skoler at profilere sig

som udeskoler, der specielt lægger vægt på at undervisningen ikke suppleres af undervisning ude i autentiske miljøer. En del kommuner, bl.a. Københavns, Esbjerg og Lemvig Kommune støtter aktivt udeskole med ekstra timer, lejrpladser, buskort o.a. – og naturskoler og naturvejledere landet over sætter tid og kræfter af til at hjælpe lærere og elever i gang med at arbejde selvstændigt i naturen. NGO'er som Skoven i Skolen har med hjemmesiderne www.skoven-i-skolen.dk og www.udeskole.dk været med til at udvikle, udbrede og formidle viden om udeskole og udeundervisning. Og på seminarier landet over indarbejdes udendørspædagogik på forskellig vis.

Undervisningsministeriet har indtil videre ikke handlet aktivt i forhold til udeskole. Der er ellers stort behov for midler til at styrke didaktisk forskning, efteruddannelse, udvikling af læreruddannelsen, vidensopsamling mm.

LEARNING BY DOING

Egentlig er der ikke noget nyt under solen. Vi har længe vidst, at stoleskolens stillesiddende abstrakte læring alene ikke var optimal. Allerede gamle Grundtvig skrev for 200 år siden om at børn skal lære med både hånd og ånd – og læringsteoretikere som John Dewey, Vygotsky og Piaget grundlagde i starten af forrige århundrede erfaringspædagogikken, som bygger på, at eleverne selv skal have førstehåndserfaringer med det de lærer om (Dewey: Learning by doing), at den sociale sammenhæng har stor betydning for læ-

ring (Vygotsky) - og at børn udvikler sig i »stadier«, fra at forstå verden konkret via sanserne og tilegne sig viden gennem førstehåndserfaringer, til at kunne begribe abstrakt viden formidlet med tegn og symboler fra 11-årsalderen (Piaget).

SKÆRMTUNGT BØRNELIV

Det nye er det moderne børneliv. Hvem kunne have spået, at det i løbet af 15 år ville ændre sig fra et aktivt liv i leg i verden, til et liv, hvor legen og kontakten med andre mennesker foregår mere og mere virtuelt, med kroppen krummet sammen om skærmen og bevægelserne reduceret til museklik.

For 30 år siden supplerede børn selv skolens teoretiske undervisning med deres egen praktiske udforskning af virkeligheden. Der var en skolevej som man selv gik - og hvor man røg i grøften på vejen hjem, når der var frøer. Der var arbejde derhjemme, som man skulle deltage i sammen med de voksne. Passe små søskende, grave kartofler op, lægge tøj sammen. Og der var en hel masse tid at slå ihjel med lege og boldspil i lange forårsaftner. Der var en pokkers masse børneliv fuld af sansninger, oplevelser, undersøgelser, socialt samvær og bevægelse.

Det moderne barn bruger mellem to og tre gange så lang tid i institutioner som man gjorde for 30 år siden. Op mod 30.000 timer af et barneliv leveres bag en form for hønsenet, i stedet for ude i verden, alene eller sammen med kammerater, forældre og andre voksne. Og når børnene kommer hjem fra skolen

er de trætte - og så er det tid til at hygge sig foran forskellige skærme, hvor kreative mennesker har skabt spil og udsendelser der underholder - eller hvor man selv kan holde sociale fællesskaber i sving på Arto – uden at røre meget mere end en finger.

I 2005 brugte 10-15 årlige børn 4,5 - 6 timer på TV og computer hver dag. Det tal er stigende.

STENALDERBØRN

Vi er ikke skabt til den form for liv. Vores kroppe er stadig genetisk de samme som stenaldermandens krop - og hans krop er gennem 2,5 millioner års udviklingshistorie skabt til bevægelse. En voksende mængde forskning viser, at vi skal bevæge os, endda temmelig meget for at fungere fysisk og mentalt. For ikke at blive fede, for ikke at blive deprimerede - for at kunne lære og glædes og leve. Sådan er vi skabt.

Og for børn er det endnu vigtigere. De har et enormt pensum af bevægelser som de skal lære og forfine, for at fungere som mennesker. Alt fra at skrælle kartofler, snøre sko, male en væg, lappe en cykel og vaske op - til at vandre langt, tænde et bål, finde ly. Børn skal gøre for at begribe. For at forstå den verden som skolens fag er en afspejling af, skal de have fat i den og undersøge den selv.

OMKOSTNINGER

Og det er ikke for sjov. Konsekvenserne af den stillesiddende livsstil er enorme og skræmmende tal er der nok af. Skolebørnsundersøgelsen, som Institut for

Folkesundhed ved Københavns Universitet gennemfører hvert fjerde år, viste i 2006 at 13 procent af de 15-årige drenge og 10 procent af pigerne var overvægtige eller direkte fede. Samme undersøgelse fra 2002 viste, at de 11-årige i gennemsnit havde taget 1½ kilo på i løbet af de sidste 4 år.

Er du fed som barn, er sandsynligheden for at du også bliver fed som voksen meget stor. Og sandsynligheden for livsstilssygdomme som diabetes 2, åreforkalkning, forhøjet blodtryk, kræft, hjertekarsygdomme markant voksende. Nye tal fra Statens Institut for Folkesundhed (2008) viser, at antallet af danskere, som er blevet syge af vellevned, vil eksplodere til over to millioner de kommende 12 år, og 300.000 flere danskere vil frem til 2020 få følgesygdomme af deres overvægt og usunde livsstil. Det betyder at næsten 40 procent af befolkningen vil være langvarigt syge, at antallet af indlæggelser vil stige med op mod 20 procent og antallet af kontakter til sundhedsvæsnet uden for sygehusene vil blive fordoblet.

Udeskole er én af mange måder at komme dette sundhedsproblem i møde. Det er et columbusæg, som kan forbedre såvel sundhed, som læring og livsglæde hos vores børn.

FORSKNING I UDESKOLE

Udeskole er gennem de sidste år blevet et nyt forskningsfelt, der samler forskere med forskellige fagligheder. Viden om krop, idræt, sundhed, læring, didaktik, naturfag, naturforvaltning,

samfund, formidling smelter sammen til ny viden. Nordisk-baltisk forskning fra de sidste år indikerer at udeskole har en positiv effekt på bl.a. elevernes motivation for læring, fysiske aktivitet, sundhed og på det sociale miljø i klassen.

SUNDERE BØRN

Vi ved at bevægelse er nøglen til menneskers sundhed, både fysisk og mentalt. Sundhedsstyrelsen anbefaler mindst 30 minutters aktiv bevægelse om dagen for voksne og 1 time for børn. Ud over det skal vi, for at bevare en sund krop, have pulsen op flere gange om ugen.

Forskere fra Institut for Idræt ved Københavns Universitet har påvist, at elever i udeskole bevæger sig dobbelt så meget på en dag i udeskolen, som på en dag i stoleskolen - eller det der svarer til en dobbelt idrætstime. Mens de lærer vel at mærke. Et nyt norsk studie fra Universitetet i Bergen viser samme resultater og påviser derudover, at eleverne på udedagene bevæger sig med en puls over 160 slag pr. minut i mellem 10 og 20 procent af tiden. På en almindelig skoledag er deres puls deroppe i mindre end to procent af skoledagen. Samtidig giver det regelmæssige udeliv børnene sunde bevægelses- og motionsvaner, som kan hjælpe dem til at holde deres kroppe sunde og stærke resten af livet.

KLOGERE BØRN

Udeskole forgår bådeude og inde. En del af pensum egner sig til at flytte ud - og en del er meget bedre at gennemføre indendørs. Det er lærerens op-

gave at identificere de dele af læseplanen, som kan flyttes ud - og at finde meningsfulde læringsaktiviteter, som kan anskueliggøre læseplanens intention udendørs.

Netop vekselvirkningen mellem inde ogude er med til at sikre læring i udeskole. Kjeld Fredens, som er tidligere hjerneforsker, forklarer hvorfor vha. en enkel model. Groft fortalt har vi tre forskellige knager for vores hukommelse. Tre huskekninger, som vi hænger det vi lærer op på. Den første er knagen for vores personlige hukommelse. Her hænger vores oplevelser. De er ofte formet som fortællinger med en begyndelse, en midte og en slutning - og vi skal kun have oplevet noget én gang, for at huske det.

Den anden huskeknage er vores handlingshukommelse. Her gemmer vi kropsligt viden og handlinger. Alt det, som det er lettest at lære af et andet menneske og meget svært at læse sig til i en bog: At tænde et bål. At slå masker op på en strikkepind. At cykle. Her hænges al mesterlære, alle håndværk, kunst, musik og dans. Alt det vores kroppen kan lære og bære.

Den tredje huskeknage er vores teoretiske hukommelse. Her gemmer vi alle fakta. Alt det vi kan lære udenad – navne, årtal, byer, floder. Alt det vi kan formidle til hinanden via tegn og symboler, som bogstaver, tal, kemiske formler, noder osv. I stoleskolen er den teoretiske hukommelse i højsædet – og den er uvurderlig.

Kjeld Fredens pointerer, at hvis man vil undervise børn, så de lærer for livet - altså husker det

de lærer og bærer det med sig altid - så skal vi undervise på en måde, så alle de tre hukommelseskager kommer i spil. Det er det udeskolen kan. Her suppleres undervisningen i klasselokallet, hvor bøgerne, symbolerne og den teoretiske hukommelse fylder mest, af uderummet, hvor oplevelser og handling dominerer, til en hel læring som børnene husker. Læring for livet.

GLADERE BØRN

Udeskole styrker de sociale relationer i klasserne. Eleverne er sammen i nye konstellationer når de er ude - og de ser hinanden i nye situationer i uderummet. Mange af dem som har svært ved at sidde stille i stoleskolen får sejre ude, fordi deres kompetencer kommer i spil. Og de stille piger, som passer perfekt i stoleskolen, bliver udfordret på nye måder.

Forskning fra Københavns Universitet, Institut for Idræt, på en naturklasse fra Rødkilde skole viser, at regelmæssige skovdage markant øgede elevernes tilfredshed, glæde og motivation for at gå i skole. Efter tre år med udeskole vurderede forældrene, at udeundervisningen havde forbedret klassemiljøet og de sociale relationer mellem eleverne markant. Spørgeskemaundersøgelser med eleverne viste, at eleverne etablerede nye legerelationer i skoven i forhold til i klassen. Lærerne fortæller at klassen stadig - fem år efter de var naturklasse - har et særligt godt sammenhold.

NATUREN SOM UNDERVISNINGSRUM

I udeskolen er skoven og naturen ofte hovedbasen for un-

dervisningsaktiviteterne uden for skolens mure. Skolen har en fast lejrplads eller skoleskov, som fungerer som grønt klasseværelse - og som lærer og elever kender vejen ud til på gå-ben eller på cykel eller med offentlige transportmidler - og følger over året og årene. Naturen er et vigtigt element i udeskolen – men også kulturen, kirken, slagteriet, museet, alderdomshjemmet, kraftværket - ja hele virkeligheden omkring skolen inddrages som vigtige læringsrum.

Men hvad er det naturen kan? Hvorfor er den væsentlig som hovedbase for udeskolen? Bjørn Tordsson fra Høgskolen i Telemark i Norge kommer med en forklaring i sin doktorafhandling »Å svare på naturens åpne tiltale«. Han siger at alle ting taler til os. De er skabt af mennesker med en bestemt intention. Stolen i klasseværelset siger »Sæt dig på mig«. Bordet siger »Læg dine ting her og skriv ved mig«, osv.

Naturen er et sammensurium af forskellige livsformer, kræfter og intentioner, der tilsammen danner et åbent rum uden en bestemt intention. Et rum som tiltaler os hver især åbent. Når barnet går i skoven og ser et træ med grene ned til jorden, så hører det træet sige »Kom, kravl op i mig«. En voksen mand som ser samme træ tænker måske på, hvor mange rummeter brænde man kunne få ud af det. En gammel mand hører tiden suse i kronen – og hører træet hviske »Sæt dig lidt under mig«.

Naturen er et åbent rum, som vi hver især kan læse os selv ind i, lige der hvor vi er nu. Derfor

kan naturen også være klasseværelse for alle skolens fag - og rum for leg, friluftsliv, udforskning, naturoplevelser og meget andet i udeskolen.

UDESKOLE FOR FREMTIDEN

Fra tidernes morgen har menneskeheden aldrig tidligere stået over for så uforudsigelig en fremtid, som den vores børn står overfor nu. Det er ikke bare menneskers kampe og politiske forandringer som fremtidens voksne skal forholde sig til - også naturen, selve grundlaget for hele vores eksistens, forandrer sig med klimaudfordringen.

Vi ved ikke, hvilke kompetencer fremtiden kræver af vores børn. Vi ved kun et: De skal være dygtige. Dygtige fagligt, så de kan søge nye veje og opfinde nye løsninger. Dygtige kropsligt, så de kan bevare og styrke deres egen og andres sundhed - og overleve, hvis det bliver nødvendigt. Og dygtige menneskeligt, så de ud af alle de udfordringer, de kommer til at møde, kan skabe en bæredygtig verden for de mange.

I udeskolen lærer eleverne som hele mennesker, med både hjerne, hjerte og krop. Udeskole er således en vigtig vej mod en fremsynet skole, der ikke alene udvikler børnene og unges faglighed, sundhed og livsglæde – men også deres ansvarlighed og handlekompetence i forhold til en fremtid vi ikke kender.

Foto: Dieter Toftkjær

FOREST SCHOOL AND OUTDOOR EDUCATION IN BRITAIN

By *Liz O'Brien*

ABSTRACT

Growing concerns that young people have little connection with nature in rural or urban environments, along with rising obesity levels and issues of sustainability, have resulted in mounting interest in the role of outdoor education in Britain and how it can contribute to wider policy agendas. There is increasing awareness that aspects of young people's education could be enhanced by outdoor learning, resulting in growing policy support for outdoor education in Britain. This paper draws on research undertaken in England, Scotland and Wales by different researchers, which outlines how Forest School can impact on children and lead to wider effects on schools, local communities, and parents. Three separate approaches were taken to explore the ways in which children can benefit from their Forest School experience. This research has found that Forest School can have a range of positive impacts on children, from improvements in concentration to physical skills. However, it is suggested that there is a need to maintain and increase levels of awareness of the role of outdoor learning, particularly with practitioners who are unfamiliar with the approach. It is also advocated that ongoing 'action research' could increase the evidence base for this type of approach to learning and at the

same time embed reflection and learning into current practice.

INTRODUCTION

There is increasing evidence from a range of disciplines, using differing methodologies, which suggests that outdoor education has multiple benefits to children, and that this can complement indoor classroom learning (Grahn, 1996; Davies and Waite, 2005; Borradaile, 2006; O'Brien and Murray, 2007). Over the past few decades in Britain there have been reduced opportunities for children to learn outdoors due to a range of constraints. These include safety issues and concerns about litigation if anything were to happen to any of the children; the costs of taking children outdoors; the weather and time needed to organise and travel to activities. However, there is now a growing awareness that many aspects of children's education can be enhanced by outdoor learning (Nicol et al. 2006; Children's Society, 2007; O'Brien and Weldon, 2007). In 2005, the Minister for Education in Scotland funded a two-year programme called 'Outdoor Connections', with the aim of making connections between outdoor education priorities. In England in 2006, a 'Learning Outside the Classroom' Manifesto was published to highlight the importance of learning outdoors (Department for Education and Skills, 2006). New guidance to encourage out-of-classroom learning has

also been developed in Wales (Welsh Assembly Government, 2007). This increased awareness is a positive move, however it will take time and further funding to ensure that many (not only a few) children gain access to outdoor learning opportunities.

Forest School is a particular type of approach to outdoor learning. In Britain it has been defined as an inspirational process that offers all ages regular opportunities to achieve and develop confidence through hands-on learning in a woodland environment (Murray 2003; Murray and O'Brien, 2005; O'Brien and Murray, 2007). The regular contact (usually one day each week or fortnight) with woodlands and green spaces is a key aspect of the approach and is considered particularly important for ensuring children become familiar with these spaces. This is of particular concern for children who live in deprived areas or who have limited access to nature - an important issue in increasingly urbanised societies such as Britain's. A key aspect to note about Forest School is that it is not focused solely on environmental education; it is a much broader concept including all types of learning, such as maths, art and learning about the environment. Forest School complements the indoor learning that children undertake and provides them with a very different experience from class-

room activities. All ages can participate in Forest School, however much of the focus for evaluation in Britain (as outlined in this paper) has been on young children aged 3-12 years.

The research methods used to study Forest School

O'Brien and Murray (2007) undertook their study of Forest School in Wales and England. They developed a methodology of participatory action research, involving a range of stakeholders such as teachers, Forest School leaders and community members. By involving those with experience of Forest School, the researchers developed a set of positive propositions outlining the impact of Forest School on children. These included the suggestion that Forest School:

- improves an individual's ability to work co-operatively with others
- increases self-esteem and confidence
- contributes to development of language
- improves physical motor skills
- increases motivation and concentration
- contributes to an individual's knowledge of the environment.

Practitioners observed children over eight months at Forest School in England and Wales (across five case studies) using the above propositions; questionnaires and interviews were also undertaken with teachers and parents. Davies and Waite (2005) studied a number of Forest Schools in Devon (Sou-

thwest England) with a range of students from the University of Plymouth who were trained as Forest School leaders. The methods used to explore the impacts of the Forest School activities included participant observations, photographic records, interviews with teachers and children, and parental questionnaires. Borradaile (2006) focused on two Forest School case studies in Scotland using participant observation, questionnaires with parents and self-evaluation sheets used by practitioners.

RESULTS FROM RECENT STUDIES

The study by O'Brien and Murray (2006 and 2007) discovered improvements in the majority of children across all of the six propositions outlined above. However, the impact of the changes varied for individual children and could take weeks or months to occur as the children became more familiar with the woodland environment. In terms of physical skills, the children gained in stamina as they spent the majority of their time moving around the uneven terrain of the woodland floor, thus developing gross motor skills. The practitioners would encourage activity by identifying a climbing tree and encouraging the children to climb it. Many of the children had to walk to and from the Forest School site, either straight from their school or from the minibus that took them near to the site. The children's knowledge and understanding of the environment increased due to their Forest School experience as

they observed flora and fauna and changes in the seasons and weather. Through repeated visits to the woodland setting, the children became familiar with the environment and acquired knowledge of natural phenomena. There were also effects that occurred beyond Forest School as the children told their family and friends about their experiences. Parents spoke about visiting woodlands at weekends and their children showing them the woods and activities that took place at Forest School. The social skills of the children also improved, as many of the Forest School activities are team-based and aim to bring children together — for example, to build a den or make artwork (Figure 1). The children often became more aware of the result of their actions on others; for example they would ensure that they held a twig so that it did not fly into the face of the child behind when walking on a path. Motivation and concentration also improved over the weeks and months that the children attended Forest School. This was partly due to the experience of being in a very different environment, which enthused and fascinated the children. A number of the practitioners outlined how some of the children became increasingly inspired through interacting with the woodland environment. This is because the children see new things and have different experiences that they may not have had in the past. This may particularly be the case for children from more deprived areas who often have little access to, and contact with, nature.



Children working together – Photograph by Helen Howe

and dislikes and described what was around them and what they were doing.

- Mathematical development – Forest School allowed opportunities for carrying out calculations for practical problem solving, e.g. gathering a specific number of twigs for the fire or to create an artwork.
- Knowledge and contribution – the children actively explored the woodland and its features; they floated leaves and sticks down a stream to see what would float furthest. Children led each other around the main features of the site, developing a sense of place as they became more familiar with the area.
- Physical development – the children were very active for the majority of the time they spent at Forest School; they also used a range of tools and materials requiring develop-

School as more fun than indoor classroom learning, again potentially motivating the children to learn and enjoy the outdoors (Figure 2). The Forest School leaders and teachers highlighted that they were able to gain a different and new perspective on the children, i.e. a more holistic view of the children through their outdoor activities. Borradale (2006) outlines that Forest School is particularly useful for tackling learning and behavioural difficulties and social inclusion issues as it provides a very different experience to indoor classroom activities and can be particularly suited to kinaesthetic learners (those who learn by doing).

WHERE NEXT FOR FOREST SCHOOL IN BRITAIN?

Nicol et al. (2006) undertook a research programme on outdoor learning in Scotland for Scottish Natural Heritage. The work

to get to know their local green spaces and these are spaces that they can visit outside of school hours as well as through their Forest School activities. These nearby places are potentially an under-used resource and could be developed not only as a Forest School site but also as an enhanced resource for the local community, thus connecting and creating stronger links between a school and its community. Through this type of approach, knowledge of the benefits of Forest School could spread and potentially become embedded in the local area.

To be properly valued as part of an educational approach it is important that outdoor learning activities such as Forest School become more embedded into mainstream practice. In England, Wales and Scotland, inspectors of standards in education regularly inspect



Concentrating on activity – Photograph by Helen Howe

schools and school standards. It would be a useful step for Forest Schools to be included in these assessments during official inspections of schools. There have been a few incidences where a Forest School has been mentioned in these reports and these have always been positive. However, until approaches such as Forest School are acknowledged as an important part of a school's work, the recognition of their value will be limited.

Currently, the provision of outdoor learning involves the public, private and charitable sectors; there is no planned national policy. The work and effort that is carried out is due to individual organisations and networks that want to provide outdoor learning. However, many of these organisations face financial difficulties and there is no overall quality assurance, which is why inspectors need to embed reporting of outdoor learning into

their standard assessments and inspections of schools. A quality assurance scheme is being developed in Britain for Forest School and will include training of practitioners, the impact on the environment of Forest School, and an exploration of the learning that takes place. Once this scheme is running it will provide important evidence that certain criteria and standards are being met.

There could be widespread promotion of the benefits of Forest School so that teachers unfamiliar with the approach can gain an understanding of how it might have an impact on their pupils. In deciding whether to get involved in Forest School, teachers will then be able to explore the effort required to set up a Forest School and the benefits involved.

Finally, COST (Co-ordination of Scientific and Technical Research – this is a network of researchers across Europe focusing on a specific topic) Action E39 on 'Forestry and human health and well-being' is producing a book on the subject of forestry and health. One of the working groups of this European network is drawing together lessons on outdoor education across a range of European countries to explore good and innovative practice, and to raise awareness of the range of different projects and programmes that are taking place. This working group is also linking outdoor education to potential improvements in children's health and well-being - an increasingly important issue given current concerns about obesity and lack of physical activity.

REFERENCES

- Borradaile, L. 2006. Forest School Scotland: an evaluation. Report to Forestry Commission Scotland and the Forest Education Initiative.
- Children's Society. 2007. Childhood friendships at risk reveals new survey. Press release June 4th 2007.
[www.childrenssociety.org.uk/
all+about+us/media+centre/
latest+news/Friendship+at+risk.
htm](http://www.childrenssociety.org.uk/all+about+us/media+centre/latest+news/Friendship+at+risk.htm)
- Davies, B. and Waite, S. 2005. Forest Schools: an evaluation of the opportunities and challenges in Early Years. University of Plymouth report to Devon Zero 14 Plus.
- Department for Education and Skills. 2006. Learning outside the classroom manifesto. DfES, London.
- Grahn, P. 1996. Wild nature makes children healthy. Swedish Building Research, 4: 16-18.
- Murray, R. 2003. Forest School evaluation project: a study in Wales. Report to the Forestry Commission. New Economics Foundation, London.
- Murray, R. and O'Brien, E. 2005. Such enthusiasm – a joy to see: an evaluation of Forest School in England. Report to the Forestry Commission.
<http://www.forestryresearch.gov.uk/website/forestryresearch.nsf/ByUnique/INFD-6HKEMH>
Accessed 31/07/06.
- Nicol, R., Higgins, P., Ross, H and Mannion, G. 2006. Outdoor education in Scotland: a summary of recent research.
- O'Brien, E. and Murray, R. 2006. A marvellous opportunity for children to learn: a participatory evaluation of Forest School in England and Wales.

UDESKOLENET

UdeskoleNet er et netværk af alle, som arbejder professionelt med udeskole og udeundervisning, dvs. lærere, pædagoger, naturformidlere, forskere, studerende m.fl. Netværket mødes to gange om året for at diskutere og udvikle udeskole i Danmark. Næste møde bliver i efteråret 2008. Styregruppen består af: Dorte Vind, pædagogisk konsulent, Esbjerg; Claus Langergaard, lærer, GI. Ry skole; Lars Hansen, seminarielærer, Den frie Lærerskole, Dieter Toftkjær, Vends Motorik- og Naturskole samt en fra det sted hvor mødet afholdes.

UdeskoleNet arbejder frivilligt, men søger midler hos friluftsrådet til afvikling af arrangementer og administration som VIA University College tager sig af.

KONFERENCE OM UDESKOLE

På Den frie Lærerskole afholdes den 8.-9. september 2008 en stor konference om udeskole. Konferencen henvender sig til lærere i alle fag og giver bud på spændende undervisning i bl.a. musik, fysik, geografi og drama. Konferencen viser nye veje til udendørs undervisning og giver deltagerne konkrete ideer til den daglige undervisning. Program og tilmelding på www.dfl-ollerup.dk

Forest Research, Farnham.

O'Brien, E. and Murray, R. 2007. Forest School and its impact on young children: case studies in Britain. Urban Forestry and Urban Greening, 6: 249-265.

O'Brien, E. and Weldon, S. 2007. A place where the needs of every child matters: factors affecting the use of greenspace

and woodlands for children and young people. Countryside Recreation Journal, Vol 15: 6-9. Welsh Assembly Government. 2007. New guidance to encourage out of classroom learning. Accessed on 14/4/08:
[http://new.wales.gov.uk/news/
presreleasearchive/1864239/
?lang=en](http://new.wales.gov.uk/news/presreleasearchive/1864239/?lang=en)

UDESKOLE I BØRNEHØJDE

Af Stine Krarup Nielsen, folkeskolelærer

1.a på Bybækskolen i Farum er ved at afslutte deres første år som udeskoleklasse. Hver mandag har klassen med to lærere bevæget sig ud af det firkantede klasselokale, ud til spændende oplevelser i naturen, i lokalområdet og på kulturinstitutioner. En overdækket bålplads i skoven, »Basen« har udgjort 1.a's klasselokale de fleste mandage. Andre mandage har vi været i Zoologisk Have, på stranden eller besøgt den lokale brandstation.

Udedagene har en fast struktur, som børnene hurtigt har fundet sig til rette i, og vi har på den måde skabt en god ramme for

fordybelse i fælles oplevelser og aktiviteter.

Udedagene forberedes og efterbehandles på skolen igennem samtaler, opgaver, film mm. som relaterer sig til udedagens emne. Vores udeskole tager udgangspunkt i friluftsliv, og rummer herunder elementer fra alle skolens fag. Vi undersøger Caspars Dams dyreliv i løbet af året, vi tæller og sorterer, vi danser en dans for at holde varmen og følger en død ræv til der kun er skelet og skind tilbage. Vi arbejder ud fra principippet om at gibe de oplevelser, som skoven byder på den enkelte dag. Således er det sket, at programsatte aktiviteter er blevet udskudt til fordel for de spon-

tant opstæede. Vi har netop gen nemført en spørgeskema under sogelse blandt forældrene, som bl.a. viste, at eleverne efter en udedag fortæller livligt om aktiviteter og oplevelser, hvorimod de på en almindelig skoledag oftest taler om legekammeraterne på fritidshjemmet, og dårligt kan presses til at fortælle om skoleopgaver.

De mange fælles oplevelser har været til stor inspiration for klassen, og her ved udgangen af skoleåret er lærere, forældre og elever enige om, at projektet skal køre videre.

TUREN TIL SKOVEN
Gummistøvler, regnjakker og turtasker er pakket, de sidste

Havkajakcenter svendborg

Vi er specialiseret i at leve havkajakker og udstyr til skoler, institutioner og instruktører.

Vi mener at kajakker til undervisningsbrug skal være velsejlende, og inspirerende at bruge. Samtidig skal sikkerheden være i top.

Derfor importerer vi noget af det bedste grej som findes på markedet.

Vi er stolte af at kunne tilbyde jer kajakker fra Valley og Nigel Dennis, samt sikkerhedsudstyr fra Northwater. (og meget mere)

Havkajakcenter Svendborg har været med fra starten og vi har uddannet instruktører efter Havkajaksrådets normer i 4 år.

Ring trygt for gode råd og vejledning.



Den nye Valley Club
521 cm x 57 cm
3 lags sandwich konstruktion og justerbar finne.
Kr. 9.950 (fæs også med ror)

www.havkajakcenter.dk

Havkajakcenter Svendborg
Skaregaardsvej 9 Skovballe 5700 Svendborg
62541920







En morgen så vi en svane ligge og slikke sol. Eleverne blev nysgerrige og fandt knopsvanen i vores fuglebog. Vi læste alt, hvad der stod om svaner, og da en svanefamilie svømmede forbi »Basen« senere på dagen, kunne eleverne opleve svanernes store størrelse helt tæt på, og ud fra ungernes farve konkludere, at ungerne var under 2 år gamle.

tisser af, 1.a bliver rábt op, alle sidder forventningsfulde klar. Vi taler lidt om dagens aktiviteter, og kl. 8.15 går vi af sted. Turen går mod Caspars Dam i Nørreskoven i Farum. Undervejs bliver der snakket om weekendens oplevelser, sunget sange og øvet staveord.

Fra en busk høres lystig kvidren, og vi må stoppe op for at se efter, hvilke fugle der bygger deres rede her. Øv, det var ikke vipstjert, men gråspurve der hoppede forårskulrede rundt om hinanden. Klassen deltager i ObsNatur's jagt på forårssbebudere, og er derfor på udkig efter vipstjert, udsprungne bøgetræer, frøæg, mm.. Vi skal i alt holde øje med 19 forårssbebudere, og

rapportere vores observationer på ObsNatur's hjemmeside.

MORGENSAMLING

VED »BASEN«

Fremme ved »Basen« spiser vi frugt og taler om dagens program. Klokken er blevet 9.15, og selvom det ser ud til, at 1.a ikke har haft undervisning endnu, er der foregået en masse læring både socialt og fagligt.

AKTIVITETER

TIL DAGENS EMNE

I dag er det et dejligt forårsvær, så vores emne om forårssbebudere er helt passende. Vi deler klassen i to hold, som finder hver deres solbeskinnede plet, hvor de danner en rundkreds.

Laminerede billeder af forårssbebuderne findes frem, og vi spiller memory. Første barn har stik, det er to af de gule blomster - var det følfod, de hed? Ja, det var dem, vi fandt på vej til brandstationen i sidste uge. I løbet af spillet repeteres navnene en masse gange, og vi taler om kendtegn og om, hvor vi kan være heldige at finde forårssbebuderne.

Så er det tid til en tur rundt imellem bøgetræerne og ud på bådebroen til en omgang af legen »Kongens efterfølger«. Tilbage i rundkredsen skal der igen arbejdes koncentreret, nu handler det om at høre forårsskoven. Vi sidder helt stille i 5 minutter og lytter. Imens tegner hver elev

et kort over lydene i skoven. Da tiden er gået, fortæller vi om de lyde, vi har hørt og tegnet. Der er blevet hørt grene, der rasler i vinden, en flyver i det fjerne, en knitrerende regnjakke og den anden gruppe, som endnu ikke er blevet færdige med »Kongens efterfølger«. En har hørt en fugl, der lettede fra søen. Vi gætter på, at det var en blishøne. Alle har hørt fuglekvider lige over vores hoveder, så det giver anledning til at diskutere, hvad dyrene taler om på en forårsdag som i dag.

Afslutningsvis går eleverne hen til deres helt eget sted i skoven for at skrive en side til deres skovdagbog. I dag skal de med børnestavning skrive om skoven, som de har oplevet den. Nogle vælger at bruge deres kort over lydene i skoven, de beskriver tegningerne, og andre vurderer dagens fund og aktiviteter. Nogle skriver mange sætninger, andre skriver kun enkelte ord. På den måde kan alle udføre opgaven på hver deres faglige niveau. Skovdagbøgerne er med til at skabe sammenhæng mellem udedage og de øvrige skoledage.

Hver elev har sin skovdagbog stående i klassen. Det er et ringbind, som hver uge får tilført en side. Mappen er fyldt med tegninger, malerier, tekster, udregninger mm.. Vejret og dagbogs-sidens art bestemmer, om siden laves i skoven eller på skolen.

FROKOST

Efter dagens aktiviteter er det tid til frokost. Vi mødes alle sammen i basen, hvor vi hører en historie eller synger en sang. I dag fortælles om Ronja Røver-datters oplevelser i skoven.

FRI TID

Når frokosten er spist, har eleverne fri tid. Der bliver gynget, balanceret på træstammer, samlet lysesis og læst om smådyr. Nogle dage er eleverne blevet så grebet af dagens aktiviteter, at de vælger at fortsætte med dem.

OPRYDNING OG HJEMTUR

Klokken 11.45 starter oprydningen. Klassen er inddelt i fem skovgrupper. En skovgruppe skal rydde op ved basen, en anden skal foretage dagens temperaturmålinger. Hver uge har vi

taget temperatur i vand og luft og noteret måleresultaterne på klassens store årstidshjul. Årstidshjulet er med tegninger og temperaturmålinger et godt billede på de oplevelser, vi har haft af årstidernes skiften.

På hjemturen tager vi bussen en del af vejen for at spare lidt tid og energi. Transporttid har været en af vores store udfordringer. Gåturen til skoven er meget givtig med mulighed for stor voksenkontakt og snak imellem eleverne, men det er også tid, der går fra aktiviteter i skoven. Kompromiset er blevet, at vi tager bussen hjem og næste år begynder at cykle til skoven.

HJEMME IGEN

Hjemme på skolen falder der naturlig ro over klassen. Efter 5 timer i det fri er vi alle sammen fyldt op af oplevelser. Dagens fund af flotte blade, fjer og knogler arrangeres på hylderne i klassens skovhørne, og temperaturmålingerne indføres på årstidshjulet. Vi taler kort om dagens oplevelser, og så er det afsted på fritidshjem.

Foto: Stine Krarup Nielsen

BØGER OG ARTIKLER OM UDESKOLE OG UDEUNDERVISNING

På vores hjemmeside www.danskfriluftsliv.dk har vi udarbejdet en liste over bøger, artikler, undersøgelser og links, som kan tænkes relevant i udeskole-sammenhæng. Listen tager udgangspunkt i en litteraturliste hentet fra www.udeskole.dk, hvortil vi har tilføjet flere bøger og links. Vi håber I kan hente inspiration til undervisningen derude. God læselyst.

Redaktionen



OUTLINES

OUTDOOR LEARNING IN ELEMENTARY SCHOOLS – FROM GRASSROOT TO CURRICULUM IN TEACHER EDUCATION

Af Karen Barfod, projektleder og lektor på læreruddannelsen i Nørre Nissum

Målet med dette projekt er at introducere en faglig tilgang til udeskole på læreruddannelsen i Europa. De studerende skal få kundskaber om og erfaringer med udeskole, både som en pædagogisk metode, men i særlig grad med fokus på de faglige mål fagene har.

I projektet indgår udviklingen af et basiskursus af en uges varighed »Foundation course«, og et fagligt »Subject Course« udeskolekursus - også en uges varighed. Hvert land udvikler mindst et kursus inden for et fagfelt. Projektet er finansieret af EU's udannelsesprogram »Socrates«, og medfinansieret af de seks deltagerinstitutioner, med projektledelsen forankret i international afdeling ved University College VIA.

Projektet har seks deltagerlande - to der kommer med mange erfaringer med udeskole (Norge og Sverige), to der har færre er-

faringer men er i et udeskoleopsving (Danmark og Tjekkiet) og to lande med meget få erfaringer (Letland og Estland).

Udeskole på læreruddannelsen er i dag ikke et formaliseret kursus eller et tilbud, der gives særligt mange steder. Lærerne opbygger deres kompetencer ved sporadiske efteruddannelseskurser, kurser af mere eller mindre faglig karakter og ofte med et natur- eller sundhedsfokus. Dette projekt arbejder med at lave en basal læringsteoretisk tilgang samt en tilgang, der knytter sig til de enkelte fagfag. Studerende kan således tage



Foundation Course i deres eget land, få interesse for udeskole og lyst til at lære mere, og så - med EU støtte - rejse til det land, der har specialiseret sig i deres fag, og tage en uges fagligt kursus.

OG HVORDAN GØR MAN SÅ DET?

Undersøgelser viser, at nyuddannede lærere underviser som de selv er blevet undervist gennem deres uddannelse. Det er derfor nødvendigt ikke alene at tale om udeskole, men at lære om udeskole gennem udeskole. Så på kurserne er der elementer, der går igen: praktiske øvelser med fagene i udeskole i naturlige og urbane miljøer, besøg på en skole med udeklasser, ophold og overnatning i naturen og sy-

stematiske skriftlige refleksioner over det oplevede ud fra et fælles teorigrundlag.

Vi går altså op på kirkegården, mens vi diskuterer, hvorfor man skal begraves, og hvorfor vi bruger gravsteder - hvad betyder det for dig? (her anvender vi metoden »Walk and talk«). Vi slår skriftstederne på gravstene op i bibelen og diskuterer, om der er forskel i budskabet fra tidsalder til tidsalder - taler gravskriften til de efterladte, eller til den døde? »*Farvel kære mor*«. Hvordan er gravstedernes symbolik, og hvorfor er der visse slægter, der har store og pompøse familiegravsteder, mens andre er mere beskedne? Og hvem er begravet INDE i kirken? Visse

dele af kristendomsundervisningens indhold foldes ud og bliver vedkommende, når vi færdes og arbejder på kirkegården til forskel fra når vi bliver inde i klasseværelset - og det gælder altså også for voksne studerende.

Og vi arbejder med det at holde os ude, klæde os på, tage ansvar, rydde op osv. - basale friluftslivsfærdigheder, som ikke alle danskere, og nærmest ingen letter har i dag. En detalje for nogle, men et betydeligt omdrejningspunkt for andre. En vigtig læringsforudsætning er, at man er tør, varm, mæt og ikke skal på toilettet, og for mange lærere er det en stor udfordring at tage ansvaret for mange børn i uderummet, når de ikke selv er trygge ved naturen.

OG HVAD HAR VI SÅ LÆRT INDTIL NU?

Midtvejs i projektet er vi ved at have færdigtestet kurserne på modersmålet, dvs. på de studerendes og undervisernes eget sprog. Næste skridt er at teste kurserne på engelsk, som altså er fremmedsprog for begge parter. Til støtte for dette er vi omrent færdige med en »didactic manual«, en manual om hvordan man kan lave udeskole i læreruddannelsen med teoretisk baggrund og praktiske øvelsesforslag, meget som vi kender det herhjemme fra *udeskole.dk* og *skoven-i-skolen.dk*. Manualerne bliver gratis tilgængelige for alle på projektets hjemmeside: *outdooreducation.dk* der er under opbygning.

Det er væsentligt, at vi holder os for øje, at der er meget, meget stor forskel i læreruddannelsen i deltagerlandene, og at der er meget, meget stor forskel i hvor megen tradition man har for at færdes uden for klasseværelset. I Danmark har vi en læreruddannelse knyttet til særlige institutioner, hvor læreruddannelsen i andre lande ligger rent fysisk på universiteter med et meget stærkt fagligt fokus. Desuden er der jo lande, der har en stor friluftslivstradition, som f.eks. Norge, mens det at tage ud og opholde sigude, endsige passe på det derude, kan være fuldkomment fremmed i andre kulturer, f.eks. Letland. I Letland går alle damer i småbitte højhælede sko, alle kaster som en selvfølge deres affald i naturen, og de færreste kan cykle. Til gengæld er de enormt gode til at synge i kor og nærmest alle går til folkedans. Kulturforskelle, der har

betydning for hvordan man kan undervise, både i folkeskolen men også i læreruddannelsen. Med projektet her er der dannet et europæisk netværk af institutioner og mennesker, der arbejder med udeskole i læreruddannelsen. Af dette netværk udspringer der både faglig udvikling, men også andre tiltag som f.eks. oplæg på seminarer og kurser, udvikling af nye udannelser og andre måder at danne og udvikle viden på.

Så selvom store projekter kan være tunge at løbe i gang, er der

ingen tvivl om, at det er meget, meget givende, ikke kun for de studerende, der får kurserne og den europæiske udveksling, men også i høj grad for de undervisere, der kaster sig ud i den verden, der er uden for de vanlige rammer.

Foto: Karen Barfoed



SKOLE I UDERUMMET

Af Dieter Toftkjær

Jeg vil i denne artikel sætte ord på de pædagogiske fordele, jeg ser og har erfaret som udeskolelærer.

UDESKOLENS FORANDERLIGHED

Der er riktig mange kvaliteter ved at lave udeskole. Uderummet forører konstant foranderlighed. Naturens liv, rytme og vejrforholdene påvirker, inspirerer, skaber nærvær og udfordrer på andre måde end inderummet. Uderummets mange sanseindtryk giver næring til ner-vebanerne, da »rummet« aldrig er statisk. Udeskolens foranderlighed lægger op til filosofi og tænkning. Hvad er liv? Hvem er jeg? Hvor kommer jeg og min omverden fra?

INDE- OG UDE-UNDERVISNING GÅR HÅND I HÅND

Udeskolen mister sin virkning, hvis den står alene, ligesom det kan blive uinteressant at modtage undervisning i et hjem-kundskabslokale, hvis man altid er der og indretningen og omgivelserne ikke forandres. Inde-undervisning eller udeskole kan ikke stå alene. De kan med fordel supplere hinanden. I dette spændingsfelt mellem den gode undervisning, der allerede udøves i mange danske skoler, og udeskole opstår den bedste læring, da undervisningen i højere grad stimulerer elevens krop og sanser samtidig med, at læringen kan tage afsæt og opstå

i virkelighedsnære oplevelser. Når jeg underviser i udeskolen udfordres jeg ved at skabe relevante og virkelighedsnære rammer for undervisningen.

For mig er det ikke nok f.eks. at træne tyske glosor udendørs bare for at få ilt til hjernen samtidig med. Flowet opstår først, når undervisningen fremstår som en helhed for eleverne og f.eks. sættes ind en fortællende ramme, hvor den har sin beretning og oprigtighed ude.

FÆLLESSKABET I UDESKOLEN

Udeskolen skaber naturlige samarbejdsrelationer mellem eleverne. I inderummet er der f.eks. vand i vandhanen og varme på radiatoren. I udeskolen skal der samarbejdes om at tænde et bål og hente vand til alles følles bedste. Alle elever får ansvar og oplever en afhængighed af hinanden. Disse samarbejdsrelationer skaber nye muligheder for læring. Er man på tur, og ens kammerat pludselig står med en »flad cykel«, ja - så skal den lappes, før alle kan komme videre. Man må handle i de konkrete situationer. Uderummet er ikke isoleret og skærmende, som det indendørs klasselokale er.

Under de rette rammer ligger der mange gode muligheder for, at eleverne kan løse opgaver i fællesskab, mens de diskuterer og eksperimenterer. Når man er ude kan man undgå, at opgaverne bliver for tænkte. Opgaver i uderummet lægger op

til, at man kan bruge hele sin sansende krop i opgaveprocessen og ikke kun hovedet.

LÆRERENS ROLLE

Læreren kan med fordel primært være vejleder i udeskolen frem for at være instruktør. Det giver et mere ligeværdigt undervisningsmiljø, og der arbejdes ud fra et udviklingsorienteret læringssyn, hvor bl.a. princippet om helhed-del-helhed er det bærende princip. Med helhed-del-helhed menes, at eleverne først skal præsenteres for og opleve undervisningsfeltet som en helhed. Herefter skal de fordybe sig i stoffet (delene). De skal eksperimentere, søge viden, spørge, forklare, diskutere og af-dække. Efter denne proces skal eleverne samle deres nye indsigt til en ny helhed. Under dette forløb er det oplagt, at læreren vejleder eleverne. Hermed er det elevens læring, der er i centrum og støttes og ikke eleven, der skal forsøge at følge med f.eks. en sekventiel og instruerende lærers undervisning. Når jeg er vejleder i min undervisning, sker det vigtigste for mig som lærer - nemlig, at jeg også lærer noget. I samspillet med eleverne - i øjeblikket - er også undervisningen og læringen foranderlig.

SPECIALPÆDAGOGIK

Børn og unge med specifikke eller generelle vanskeligheder har krav på god plads, nærværende voksne, der tænker i muligheder samt luftforandring. Udeskolen har rammerne - og kan dermed også rumme disse elever. Her be-

hører man ikke at tælle til 10 på sin stol eller uden for døren, når kroppen sitter af uro eller raseri. I udeskolen kan man i sådanne situationer løbe langt væk, kaste med en pind, sparke til en sten eller lynchurtigt søge hen til sin hængekøje og lade sig gynge til ro via sansemotorisk stimulering. Elevens arousalniveau og læringsstil kan tilgodeses, og der kan tages afsæt i elevens forståelse og interesser. Det er ingen hemmelighed, at mange børn, der tit får at vide, at de er dovne rent faktisk er født med en meget høj vågenhedstærskel, hvilket resulterer i, at de faktisk skal vækkedes hvert femte minut. De skal vækkedes, før de kan præstere. Det er svært at tilgodese i et almindeligt klasselokale, men i udeskolen forårses denne vækning af naturen. Undervis-

ning-en kan byde på variation, forskellige arbejdsunderlag og stillinger samt undervisning med afsæt i praksis, hvor hænderne får lov at arbejde, føle og give lyst til at fortælle og gå i dialog. En samtale om f.eks., hvor man må opholde sig i et givent område giver en følelse af frihed i stedet for undervisning bag hegnet eller murer.

INTERESSE, MOTIVATION OG TID NOK

Jeg oplever, at det ofte er lettere at fange elevernes interesse i udeskolen. Det kan skyldes flere ting.

Opgaverne kan have praktisk karakter, hvor der er flere løsninger. Dette skaber færre nederlagsfølelser og frustrationer hos eleverne. Ude er der plads til, at eleverne søger væk en

stund for at få fred eller tid til at undersøge noget uden følelsen af at blive overvåget. Når jeg læser om Rødkilde-projektet, lægger jeg mærke til, at elevernes aktivitetsniveau er dobbelt så højt i forhold til indendørs undervisning. Det kan egentlig ikke komme bag på nogen, men det er alligevel tankevækende og overbevisende at læse, synes jeg. Da vi jo alle er klar over - og forhåbentlig har erfaret på egen krop, at det er kroppen, der husker. Elevens læring er større, når kroppen er vågen og aktiv. Krop og hjerne arbejder sammen og læring opstår, når teori og praksis mødes i et givtigt spændingsfelt.

AT KUNNE MÆRKE SIN KROP

Det er uden tvivl godt for krop-



pen at sidde på en god og ergonomisk stol. Jeg vil dog påstå, at erfaringsdannelsen og sansningen er større ved at skulle lave sig en siddeplads for f.eks. logbogsskrivning eller indtagelse af en velfortjent madpakke i snevejr eller højt græs. Når vi er aktive og glemmer tiden, leger, erfarer og mærker vi lige pludselig sult. Brændstof skal der til. Maden er vigtig. I de seneste år er der blevet mere og mere fokus på de forskellige læringsstile, og dermed kan vi jo se, at vi ikke alle har behov for at spise lige meget eller på samme tid. I udeskolen skal der hele tiden være mulighed for at få mad og vand, dermed kan elevernes egenrytme tilgodeses og underbygges. I de fleste sammenhænge handler det om elevernes forudsætninger. Hvis der i de første år er

smuttet nogle ting, og der bare er blevet kørt på, vil der komme nogle gevældige sætnigsskader – for at bruge håndværkersproget. Fundamentet skal være i orden, det er altafgørende, om vi taler motorisk, socialt eller i forhold til opfattelse af omverdenen og den faglige udvikling. Derfor er det ikke altid hensigtsmæssigt at intensivere f.eks. læseundervisningen med håndfonemer samt ekstra træning i lydene, hvis det skal rykke, må man kigge i de lag der ligger under. Fungerer barnets øjne? Har barnet ro i kroppen, så det kan sidde stille og modtage undervisning? Kan barnet bevæge og bruge sine arme og hænder hensigtsmæssigt? Giver bogens indhold mening for eleven?

Søren Kierkegaard beskrev det således:

»Hvis det skal lykkes mig at føre et menneske mod et bestemt mål, må jeg først finde derhen, hvor han befinder sig og begynde lige der.«

Jeg håber, at disse tanker giver vand på møllen. Jo flere møllehjul, der kører, - jo mere energi vil det give i Danmark - og jo flere børn og unge, der får energi, desto flere ting kan vi lave sammen. Både i læringsøjemed og leg. For mange unge skal der kæmpes, men hvorfor ikke gøre det i en kontekst, hvor alle har de rigtige forudsætninger, og synes det er sjovt.

Virkeligheden er altings prøve.

Foto: Dieter Tofikjær



Afsender:
Rasmus Simonsen
Thorsø Skovvej 2 D
8600 Silkeborg

